

Yaz Kur'an Kurslarında Kur Sistemi ve Kur'an Kursu Öğreticilerinin Bu Sisteme Bakışı

DAVUT IŞIKDOĞAN
DR., DİCLE Ü. İLAHİYAT FAKÜLTESİ
ADEM KORUKCU
DR., HİTİT Ü. İLAHİYAT FAKÜLTESİ

abstract

Course System in Summer Qur'an Courses. Qur'an Courses are one of the most important institutions of mass religious education. The beginning of that institution goes back to the Prophet Mohammad. In this institution, curriculum renewal studies was made according to time and requirements, such as in every education-instruction institution. Finally, the curriculum of that institution connecting summer Qur'an Courses has been renewed by applying "course system". This article studies to detect this system and points of view of Qur'an Course instructors to that. In conclusion this system is accepted beneficial by instructors with condition to be corrected its some absent points.

key words

Qur'an, course, Qur'an course, summer Qur'an course, curriculum, course system, religion, education, learning.

GİRİŞ

Eğitim süreçlerinin bileşenleri için yenilik ve gelişme vazgeçilmez olgulardır. Ülkemizde, genel öğretimde olduğu gibi, örgün din öğretimi çalışmalarında program yenileme çalışmaları günün gerek ve koşulları doğrultusunda gerçekleştirilmektedir.¹ Din eğitim-öğretiminin yaygın eğitimdeki en

1 İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi öğretim programı (4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflar için) Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu'nun 28.12.2006 tarih ve 410 sayılı kararı ile değiştirilip yenilenmiştir. T. C. Milli Eğitim Bakanlığı Din Öğretimi Genel Müdürlüğü, *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzu*, Meb Yayınları, Ankara 2007, s. I.

önemli kurumları olan Kur'an kursları programının bu geliştirme çalışmalarının dışında kalmasını düşünmek olanaksızdır. Bu bağlamda Bu bağlamda Diyanet İşleri Başkanlığı Din Eğitimi Daire Başkanlığı Program Geliştirme Müdürlüğü 2005 yılı yaz döneminden itibaren uygulamaya konulmak üzere bir yeni program geliştirmiştir.

Bu çalışmada "kur sistemi"nin ilk ortaya konulduğu dönemde din görevlileri tarafından nasıl algılandığı ve nasıl bir bakış açısıyla bu sistemin uygulamaya geçirildiği incelenmeye çalışılmıştır. Verilen cevaplar ve araştırmanın istatistiksel sonuçlarının Çorum Müftülüğü Yaz Kur'an Kursları hazırlık ve bilgilendirme seminerine katılan Kur'an Kursu öğretmenlerinin hazırlık semineri esnasında, seminerden elde edinmiş oldukları izlenim ve bilgilencikleri doğrultusunda oluşturduğu göz ardı edilmemelidir.

Araştırmamızın amacı, uzun yıllardan bu yana süregelen geleneksel anlayışlar çerçevesinde çocuklarımıza Kur'an ve Temel Dini Bilgileri öğretmeyi amaçlayan Kur'an Kursu öğretmenimizin bakış açılarını ve öğrenciyi temel alan "Kur Sistemi"ni nasıl değerlendirdiklerini tespit etmeye çalışmaktır.

Program geliştirme çalışmaları genel eğitim için son derece önemli bir işleve sahiptir. Bu durum, din gibi oldukça hassas bir konunun eğitim-öğretimi söz konusu olduğunda, daha da önemli hale gelmektedir. Eğitim programı, eğitim öğretimle ilgili bütün faaliyetleri kılavuzlayan bir niteliğe sahiptir. Zira program, kime, ne, niçin, nasıl öğretilecek/kazandırılacak ve ne kadar öğretildi/kazandırıldı, sorularının cevaplarını bünyesinde barındıran bir bütündür. Bu nedenle, din hakkında doğru, yeterli ve faydalı bir bilgilencmenin sağlanması için örgün ve yaygın din öğretiminde yenilik çalışmalarının yapılması kaçınılmazdır.² Yaz Kur'an kursları yaygın din eğitimi uygulamalarının en yaygın kurumudur. Oldukça önemli bir büyüklüğe sahip olan bu din eğitimi-öğretimi kurumlarımızın fonksiyonel olarak, günün koşullarına göre kendini yapılandırması bir gereklilik olarak kabul edilmiştir.³

Diyanet İşleri Başkanlığı Din Eğitimi Daire Başkanlığı Program Geliştirme Müdürlüğü 2005 yılı yaz döneminden itibaren uygulamaya konulmak üzere bir yeni program ve onun içinde yeni bir sistem geliştirmiştir. Bu sistemin adı "kur sistemi"dir. Yaz Kur'an Kursu programında değişikliğe gidilmesinin nedenleri arasında; öncelikle bilim ve teknolojide elde edilen gelişmeler, eğitim ortamlarının ve öğretmenlerin bu ortamlardaki rollerinin

2 T.C. Başbakanlık Diyanet İşleri Başkanlığı Din Eğitimi Daire Başkanlığı Program Geliştirme Müdürlüğü, *Yaz Kur'an Kursları Öğretim Programları*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayın Matbaacılık, Ankara 2005, s. 3.

3 M. Faruk Bayraktar, "Kur'an Kurslarının Sorunları ve Geleceği ile İlgili Bazı Düşünceler", *Yaygın Din Eğitiminin Sorunları Sempozyumu*, İbav Yayınları, Kayseri 1996, s. 211.

değişmesi ve çeşitlenmesi, insanın din konusundaki ilgi ve ihtiyaçlarının çeşitlenmesi, öğrencilerin sağlıklı din bilgilerini edinebilecekleri yetkin kaynak arayışlarına cevap bulma ihtiyacı gelmektedir. Ayrıca Yaz Kur'an Kurslarının, şimdiye kadar yarı informal düzeyde gerçekleştirilen din eğitimi etkinliklerinin "hayat boyu öğrenme" ve "öğrenmeyi öğrenme" gibi evrensel yaklaşımlar doğrultusunda çağdaş program geliştirme yaklaşımlarıyla güncellenmesi gereksinimi, bu programın yeniden yapılandırılmasında önemli bir etkidir. Diğer yandan, Yaz Kur'an Kurslarının düzenleme zaman ve yerleri; kurslara devam eden öğrencilerin bilgi düzeylerinin farklı oluşu ve bu kurslardan beklentileri; öğreticilerin yetiştirilmesi ve denetimi; öğrencilerin devamı ve takibi; öğretim programının mahalli ihtiyaçlara göre esnek-çerçeve bir öğretim programı olmasının gerekliliği gibi konular, kursların yeniden ele alınmasına neden olan temel etkenler arasında yer almaktadır.⁴

Söz konusu kurslarda yenileme çalışmalarının, eğitim bilimi, halk eğitimi, iletişim bilimi ve yaygın din eğitimi bilimindeki gelişme ve yaklaşımlar ışığında gerçekleştirildiği belirtilmektedir. Din Eğitimi Daire Başkanlığı Program Geliştirme Müdürlüğü yapılan inceleme ve değerlendirmeler sonucunda, yaz kurslarında en üst verimin "kur sistemi" ile alınabileceği kararına varmıştır.⁵

1. Kur'an Kurslarının Oluşumu

Kur'an okuma, Müslümanların vazgeçemeyecekleri bir ibadet ve İslam dini anlamının ilk adımını oluşturmaktadır. Bu nedenle Cebrail'in Peygamberimize ilahi mesajları okumasıyla başlayan bu uygulama, O'nun da ashabına okumasıyla genişlemiş ve yetiştirilen hafızlar ve Kur'an öğreticileriyle günümüze kadar yayılarak gelmiştir. Şüphesiz bunda, peygamberimizin Kur'an'ın öğrenilmesi, öğretilmesi, okunması, anlaşılması ve içeriğine uygun yaşanması yönündeki emir ve tavsiyelerinin önemli katkı sağladığı bir gerçektir.⁶ Bir bakıma Kur'an'ın okunması, İslam eğitim-öğretim etkinliklerinin en temel hareket noktasını oluşturmaktadır. Bu bağlamda Kur'an eğitim-öğretimi İslam din eğitim-öğretiminin ilk örneği olarak karşımıza çıkmaktadır.⁷

4 T.C. Başbakanlık Diyanet İşleri Başkanlığı Din Eğitimi Daire Başkanlığı Program Geliştirme Müdürlüğü, *age*, s. 8.

5 T.C. Başbakanlık Diyanet İşleri Başkanlığı Din Eğitimi Daire Başkanlığı Program Geliştirme Müdürlüğü, *age*, s. 8.

6 M. Faruk Bayraktar, "Kur'an Kurslarındaki Eğitim-Öğretim Üzerine Bazı Tesbit ve Teklifler", *Din Öğretimi Dergisi*, Eylül-Ekim 1992, Sayı: 36, s. 87.

7 Adnan Adıgüzel, "İslamiyet'in İlk Dönemlerinde Eğitim Öğretim", *Diyanet İlmî Dergi*, Cilt: 37, Sayı: 2; Nisan-Haziran 2001, s. 44.

İslamiyetin ilk dönemlerinde Kur'an ve dini bilgilerin eğitim ve öğretimi, Mekke'de Erkam'ın evi⁸, Medine'de ise Mescid-i Nebî'nin bitişiğinde kurulan "Suffa'da gerçekleştirilmekteydi.⁹ Peygamberimiz Suffa'da bizzat kendisi görev aldığı gibi, görevlendirdiği sahabeler de eğitim-öğretim hizmetlerinde bulunmuşlardır. Bu sahabeler hiçbir ücret almadıkları gibi, öğrencilerden de herhangi bir ücret talep edilmemekteydi.¹⁰ Bu yapılanmanın sevk ve idaresi bizzat peygamberimiz tarafından gerçekleştirilmekteydi.¹¹ Bu dönemde ortaya konulan insan, eğitim ve öğretim anlayışı ile bunlara göre gerçekleştirilen eğitim uygulamalarının sonraki eğitim faaliyetleri için daima bir model olma özelliğini koruduğu unutulmamalıdır.¹²

Müslümanlar tarih içinde, Kur'an tilavetini yeni nesillere aktarmak ve ilgiyi canlı tutmak amacıyla Kur'an okulları açmışlardır. Bunların ilki, Medine'de açılan Mahremetü'bnü Nevfel Dâru'l-Kurrâ'sıdır. Küttâplar ve cami eğitimi yanında açılan bu ilk ihtisas okulunda, Kur'an tilaveti ve Hz. Peygamberin çeşitli lehçelerde okuduğu kıraatın usulleri öğretilmiştir. Bu ev, cami dışında din öğretiminin gerçekleştirildiği ilk örnek ortam olarak değerlendirilmektedir.¹³ Bu kurum Eyyûbiler devrinde Dâru'l-Kur'an, Selçuklular devrinde Dâru'l-huffâz ve Osmanlılar devrinde Dâru'l-Kurrâ adıyla faaliyet göstermiş, günümüz Türkiye'sinde de yapı ve program değişiklikleriyle birlikte Kur'an Kursu adıyla hizmet vermeye devam etmektedir.¹⁴

Kur'an Kursları, vatandaşların anayasal haklarından biri olan din eğitimi ihtiyacını karşılamak üzere ilk kez 1925 yılında Devlet eliyle açılmış kurumlardır.¹⁵ Bu kurumlar, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın taşra teşkilatında, en önemli yaygın din eğitimi¹⁶ kuruluşlarıdır. İlk açıldığı yıl hafız yetiştir-

8 Dile getirilen ev ve diğer Sahabelerin evleri İslam dininin ve Kur'an'ın öğretildiği ilk eğitim yerleridir. Hatta Mekke döneminin yegâne eğitim yeri bu evlerdir denilebilir. Abbas Çelik, *Din Eğitimize Tarihsel Yaklaşım*, Ekev Yayınları, Erzurum 2001, s. 36.

9 Suat Cebeci, Bilal Ünsal, "Hafızlık Eğitimi ve Sorunları", *Değerler Eğitimi Dergisi*, Cilt: 4, Sayı: 11, s. 28.

10 M. Mahfuz Söylemez, "İslam'ın Erken Döneminde Eğitim ve Öğretim Faaliyetleri", *Dini Araştırmalar Dergisi*, Cilt: 5, Sayı: 13, Mayıs-Ağustos 2002, s. 59.

11 Muhammed Hamidullah, *İslam'a Giriş*, Nur Yayınları, İkinci Baskı, Ankara 1965, s. 120.

12 Selâhattin Parlador, "Hz. Peygamber Devrindeki Eğitim Anlayış ve İşleyişi", *Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı: 1, İzmir 1983, s. 259.

13 Cahit Baltacı, "Cumhuriyet Döneminde Kur'an Kursları", *Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, Yıl: 1999, Sayı: 6, s. 181, Parlador, agm, s. 261.

14 Baltacı, agm, s. 182.

15 Bayraktar, agm, s. 199.

16 Yaygın din eğitimi: "Örgün din eğitimi sistemine hiç girmemiş veya herhangi bir kademesinde bulunan veya bu kademelerden birinden ayrılmış olan bireylere, dini öğretmek ve dinin gerektirdiği hayat tarzını benimsetmek üzere ömür boyu yapılan eğitim, öğretim, rehberlik ve uygulama etkinliklerinin tümüdür.", Ahmet Koç, "Diyanet İşleri Başkanlığı ve Yaygın Din Eğitimi", *Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, Yıl: 2001, Sayı: 8, s. 149.

tirmek üzere Diyanet İşleri Başkanlığına 10 adet Kur'an muallimi kadrosu verilmiş ve aynı yıl ilk kez 9 adet Kur'an kursu açılmıştır. Bu kurslar daha sonraki yıllarda ihtiyaçlar doğrultusunda açılmaya devam edilmiştir.¹⁷ Ayrıca Kur'an Kursları, 1925'ten günümüze varlığını sürdüren ve hiç kapanmayan din eğitimi kurumlarıdır.¹⁸

Toplumumuzu din konusunda aydınlatmakla ve din hizmetlerini yürütmekle yükümlü olan Diyanet İşleri Başkanlığı, din eğitimi faaliyetlerini öncelikle camiler ve Kur'an kursları aracılığıyla yürütmektedir. Bu yönüyle Kur'an kursları, yaygın din eğitimi kurumlarıdır. Kur'an kurslarında görev yapan öğretmenlerin atanmasında geçmiş dönemlerde tümüyle Diyanet İşleri Başkanlığı yetkili iken,¹⁹ günümüzde kamu personeli seçme sınavı ve Başkanlıkça verilen yeterlilik sertifikaları bu kurslarda görev alacak görevlilerin seçiminde devreye konulan kriterlerdir. 2000 yılında yürürlüğe giren Kur'an Kursları yönetmeliğine göre Bu kursların amaçları şu şekilde belirlenmiştir:

- a) Kur'an-ı Kerim'i usulüne uygun olarak, yüzünden okumayı öğretmek,
- b) Kur'an-ı Kerim'i doğru bir şekilde okumayı sağlayıcı bilgileri (tecvîd, tashih-i hurûf ve talim) uygulamalı olarak öğretmek,
- c) İbadetler için gerekli sûre, âyet ve duâları doğru olarak ezberletmek ve bunların meallerini öğretmek,
- d) Hafızlık yaptırmak,
- e) İslâm Dininin inanç, ibadet ve ahlâk esasları ile Peygamberimizin hayatı ve örnek ahlâkı (sîreti) hakkında bilgiler vermektir.²⁰

Kur'an kursları açılış amaçları, hizmet verdikleri insan kitlesi ve özellikleri ve düzenledikleri ortamlara göre çeşitlilik göstermektedir. Bu bağlamda, başlıca dört tür Kur'an kursundan bahsetmek mümkündür:

1. İlköğretim tahsilini bitiren öğrencilere, ağırlıklı olarak yüzünden Kur'an okuma usullerinin öğretildiği, bunun yanı sıra temel dini bilgilerin de verildiği Kur'an kursları,

2. Birinci tür Kur'an kursunu başarıyla tamamlayan ve Kur'an'ı baştan sona ezberlemek isteyen öğrencilere hafızlık eğitimi veren Kur'an kursları,

3. İlköğretim 5. sınıfı tamamlayan öğrencilere tatil döneminde Kur'an okumayı öğreten ve temel dini bilgileri veren yaz Kur'an kursları.²¹

17 Fahri Kayadibi, "Diyanet İşleri Başkanlığı'nın Yaygın Din Eğitimindeki Yeri ve Fonksiyonu", *Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, Yıl: 2001, Sayı: 8, s. 49.

18 Bayraktar, agm, s. 200.

19 İbrahim Ural, "Kur'an Kursları ve Din Eğitimi", *Din Öğretimi Dergisi*, Eylül-Ekim 1992, Sayı: 36, s. 83.

20 <http://www.diyane.gov.tr/turkish/default.asp#>

21 Alpaslan Durmuş, Hatice Işlak, Neriman Gökçeğöz Karatekin, *Yaz Kur'an Kursları Öğretici Kılavuzu*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara 2006, s. 10.

4. Kur'an kursu bulunmayan veya ihtiyaca cevap vermeyen yerlerde ilgili müftülerin teklifi ve mülki amirin onayı ile camilerde Kur'an eğitimi gerçekleştiren kurslar.²²

2. Yaz Kur'an Kursları

Yaz Kur'an Kursları, okulların tatil olduğu zamanlarda ilköğretimin 5. sınıfını bitiren öğrencilerden Kur'an-ı Kerim'i ve mealini öğrenmek, bilgilerini geliştirmek isteyenler için açılan kurslardır.²³ Yaz Kur'an Kursları vasıtasıyla, örgün eğitim kurumlarında "Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi" dersleri ile genel dini bilgileri kazanan öğrenciler, kendi dinleri olan İslam'la ilgili birtakım bilgi, beceri ve davranışları kazanmaktadır.²⁴ Yaz Kur'an kurslarının düzenlenmesi, 03 Mart 2000 tarihli ve 23982 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren "Diyanet İşleri Başkanlığı Kur'an Kursları İle Öğrenci Yurt ve Pansiyonları Yönetmeliği"ne dayanılarak hazırlanan Diyanet İşleri Başkanlığı Kur'an Kursları Yönergesi çerçevesinde gerçekleştirilmektedir.²⁵

Bu kurslar okulların tatil olduğu zamanlarda, öğrenciler için velilerinin talebine bağlı olarak Kur'an-ı Kerim'i ve mealini öğrenebilmeleri ve dini bilgilerini geliştirebilmeleri amacıyla Milli Eğitim Bakanlığının denetim ve gözetiminde açılır. Kursların süresi iki ayı ve haftada beş günü aşmayacak şekilde düzenlenir. Kurs binaları, camiler ve müftülüklerce uygun görülecek diğer yerler, müftülükçe açılacak bu kurslara tahsis edilebilir. Ayrıca, halk eğitimi hizmeti binalarından ve taşınmalı eğitim uygulaması nedeniyle atıl durumdaki ilköğretim okulu binalarından Yaz Kur'an Kursu amaçlı olarak valilik onayı ile bedelsiz olarak yararlanılabilir.²⁶ Yaz Kur'an Kurslarında 11/10/2005 tarihli ve 63 sayılı onayla yapılan değişiklik çerçevesinde, Başkanlıkça hazırlanan "Yaz Kur'an Kursları Öğretim Programı" uygulanır.²⁷

Düzenlenen Yaz Kur'an kursları yoluyla aşağıdaki amaçlara ulaşılması ve faydaların sağlanması hedeflenmektedir:

22 Kayadibi, agm, s. 50. Diyanet İşleri Başkanlığı'nın yapmış olduğu diğer bir tasnife göre yaz kurslarının dışındaki Kur'an kurslarının türleri şunlardır: Erkek yatılı, erkek gündüzlü, kız yatılı, kız gündüzlü, karma gündüzlü. Diyanet İşleri Başkanlığı 2003 Yılı İstatistikleri, Özel Basım, Ankara 2004, s. 117.

23 Kayadibi, agm, s. 49.

24 Durmuş, Işılak, Karatekin, age, s. 10.

25 Diyanet İşleri Başkanlığı Kur'an Kursları Yönergesi, <http://www.diyaret.gov.tr/turkish/default.asp#>

26 Diyanet İşleri Başkanlığı Kur'an Kursları Yönergesi, <http://www.diyaret.gov.tr/turkish/default.asp#>

27 Diyanet İşleri Başkanlığı Kur'an Kursları Yönergesi, <http://www.diyaret.gov.tr/turkish/default.asp#>

1. Öğrencilerin hayatlarını anlamlandırma süreçlerinde karşılaştıkları sorunların çözümünde kendilerine destek sağlayacak bilgi, duygu ve hareket ve ruh çerçevesindeki davranışları kazanmalarına yardımcı olmak.
2. Kazanımlar ve etkinlikler yoluyla öğrencilerin dini öğrenme, anlama ve yaşama davranışlarını geliştirmelerine destek olmak.
3. Din eğitimi çevresinin önemli bileşenlerinden olan “cami” ile yetişmekte olan neslin ilişkisine katkı sağlamak.
4. Öğrencilerin dînî ve ahlakî değerlere önem vermelerine ve bu değerlerle ilgili duygu ve düşüncelerini güçlendirmelerine, sonuçta erdemli kişilikler oluşturabilmelerine rehberlik etmek.
5. Öğrencilerde birlik ve beraberliği perçinleyen sevgi, saygı, kardeşlik ve dostluk bağlarını güçlendirmek.
6. Öğrencilere bir arada yaşama ve sorumluluk bilincini geliştiren bir perspektif kazandırmak.
7. Öğrencilerin sağlıklı dînî bilgiler edinmelerine ortam hazırlamak.
8. Öğrencilerin evrensel değerlere, kendi dini bilgi ve bilinçleriyle katılmalarını desteklemek.²⁸

3. Kur Sistemi

Kur kavramı eğitimde kullanıldığında şu anlama gelmektedir: Belirlenmiş amaçlara ulaşmak üzere, kendi içerisinde belli bir bütünlüğü olan, fakat ulaşılmak istenilen ana hedeften de ayrı düşünülmesi söz konusu olmayan öğrenme birimlerinden oluşan yapıya kur adı verilir.²⁹

Kur sisteminin temelinde, öğrenci merkezlik yer almaktadır. Bu da öğreticinin insiyatif kullanmasını kaçınılmaz kılan bir durumdur. Dolayısıyla öğretici, öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarına göre eğitim içeriğinin sınırlarını belirleyebilir; gerekli gördüğü kimi konuları öğretime dâhil edebilir, kimi konuları öne alabilir veya ileriki haftalara tehir edebilir.³⁰ Öğrenci merkezliliğin merkeze alındığı bu sistemin özellikle öğrencilerin, öğrenme alanlarındaki bilgi ve beceri düzeyleri dikkate alınarak yapılandırılması esastır. Böylelikle, öğrencilerin daha önce elde ettikleri bilgi ve becerileri tekrarlamalarının önüne geçilerek zaman kaybı önlenmiş olur.³¹

Kur sisteminin, 3 kur halinde düzenlenmesi ve yürütülmesi amaçlanmıştır. Her kurun eğitim süresi 3 haftadan oluşmaktadır. Bu kurlarda “Kur-

28 Durmuş, Işılak, Karatekin, *age*, s. 11.

29 T.C. Başbakanlık Diyanet İşleri Başkanlığı Din Eğitimi Daire Başkanlığı Program Geliştirme Müdürlüğü, *age*, s. 8.

30 M. Şevki Aydın, “Kur'an Kursu ve Kur Sistemi”, *Diyanet Aylık Dergi*, Mart 2007, s. 20.

31 T.C. Başbakanlık Diyanet İşleri Başkanlığı Din Eğitimi Daire Başkanlığı Program Geliştirme Müdürlüğü, *age*, s. 8.

'an'ı yüzünden okuma becerisini kazandırma" ile "temel İslam bilgileri"ni öğretmek hedeflenmektedir. Sözü edilen yeni programda hedef-öğrenci-konu üçlüsünü birlikte değerlendiren bir eğitim anlayışı esas alınmaktadır. Yukarıda zikredilen iki ana konu başlığı altında, Kur'an-ı Kerîm, itikat, ibadet, ahlak ve siyer öğrenme alanları ile ilgili belli düzeyde bilgi ve beceri öğrencilere kazandırılmaya çalışılmaktadır. Her bir kurun öğrenme alanları belirlenmiş olmakla birlikte, yukarıda da belirtildiği gibi, öğreticiler gerekli gördükleri konuları öğretime dâhil edebilecekleri gibi, öncelikle işlenmesi gereken konuları öne alabilecek veya ileriki haftalara bırakabileceklerdir.³²

Yaz Kur'an Kursu Programının kur sistemine göre biçimlendirilmesinin, birçok eğitsel gerekçeleri bulunmaktadır. Her şeyden önce kur esasına dayalı program, yaz kurslarını daha düzenli hale getirebilecek nitelikleri bünyesinde barındırmaktadır. Şöyle ki, daha önce yaz kursuna başlayan bir öğrenci, bir iki hafta sonra, ailesinin izne ayrılması gibi, bazı sebeplerle kursu bırakıp gitmekteydi.³³ Kimileri ise ertesi yıl yine aynı noktadan başlayıp bir süre sonra çeşitli sebeplerle kurstan yine ayrılabilirdi. Öğrencilerin her yıl gitme imkânı olmadığından dolayı, onların yaz kursundan faydalanması bundan ibaret oluyordu. Sonuç itibarıyla genelde, kursa kısa bir süre devam edip terk eden ya da kesintilerle devam eden öğrencilerden söz etmek söz konusu idi. Bu durumda çocuğu/öğrenciyi belli belirsiz, parçalı bir takım ilk dini bilgi kırıntılarıyla üstün körü yüzleştirmekten öteye geçmeden yaz kursu etkinliği sona erebiliyordu. Sonuçta Kur'an Kursu öğreticilerinin kazandırmayı tasarladığı bilgi bütününe öğrencinin ulaşması, onu kazanması imkânı ortadan kalkıyordu.³⁴

Kur sistemi bu durumun önüne geçebilme imkânı vermektedir. Yeter ki bu sistem Öğreticiler tarafından iyi kavranıp uygulanabilsin. Bu programın sağlıklı uygulayabilmesi için, yaz kursunun başlamasına doğru önceden, üç dönemin her birinin başlama ve bitiş tarihlerinin ve her üç kurun içeriklerinin ilan edilmesi gerekmektedir. Böylelikle dönemlerin takvimi ve kurullar hakkında veliler bilgilendirilmektedir. Bu yolla veliler kendileri için uygun zaman diliminde uygun kura çocuklarını gönderme fırsatı bulabilecekler hatta izinlerini de ona göre kullanacaklardır. Kur sisteminde öğrencilerin istedikleri zaman, fırsat bulduklarında, olabildiğince rahat ulaşabilecekleri yerlerde kurslara kayıt yaptırıp istedikleri, ihtiyaç duydukları programa katılmaları mümkün olacaktır.³⁵

32 T.C. Başbakanlık Diyanet İşleri Başkanlığı Din Eğitimi Daire Başkanlığı Program Geliştirme Müdürlüğü, *age*, s. 9.

33 Aydın, "Kur'an Kursu ve Kur Sistemi", s. 21.

34 Aydın, "Kur'an Kursu ve Kur Sistemi", s. 22.

35 Aydın, "Kur'an Kursu ve Kur Sistemi", s. 22.

Yaz kursunun süresini üç döneme ayrılması, insanımızın şartlarının el-verdiğinde kursa katılmasını kolaylaştırılması, öğretime konu edilen muhtevanın etkin ve verimli biçimde öğrenciye kazandırılmasının önünü açmaktadır. Önceki uygulamalarda, genelde öğretimi öngörülen muhtevanın ancak şurasından burasından bir takım bilgi kısıntılarının aktarımı sağlanabilirken, yeni yapılanma ile bunun önüne geçilebilecektir. Artık öğrenci, yaz kursunda öğretimi tasarlanan bir dini bilgi ve beceri bütünü tamamlamını belli bir düzen içinde ve gereksiz tekrarlar zaman kaybetmeden kademe kademe kazanabilme imkânı yakalayabilmektedir.³⁶

Yaz Kur'an kurslarındaki bu yapılandırma, her öğrencinin hazır bulunuşluk düzeyine uygun düşecek kura katılmasını sağlamak suretiyle kursta zaman kaybetmesinin önüne geçme, öğrenme sürecinde zaman kaybını önleme imkânı sunmaktadır. Her kura katılanların, olabildiğince mütecanis/türdeş gurup oluşturmaları sağlanabildiğinden, geçmiş dönemlerdeki uygulamaların aksine toplu öğretimde başarı imkânı artırılmaktadır. Çünkü bu durum, öğretimin bireyselleştirilmesine, her bireyin ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde öğretimin düzenlenmesine büyük katkı sağlamaktadır. Diğer yandan kur sistemi, farklı imkân ve ihtiyaç sahibi öğrencileri tek seçeneğe mahkûm etmekten kurtararak, farklı seçenekleri onların tercihine sunmaktadır. Böylelikle isteğe bağlı din eğitim taleplerini karşılama bağlamında göreceli de olsa bir kurstan yararlanma esnekliği, kolaylığı ve mobilite sağlanmış olmaktadır.³⁷

Esnek bir yapıya sahip olan bu program öğrenciyi merkeze almasından dolayı, öğrenciler için oldukça ilgi çekici bir hal alacaktır. Çocukların/öğrencilerin hatta tüm insanların genel bir tutumu söz konusudur. Bu da ilgilerini çeken ihtiyaçlarını karşılayan ve beklentilerine cevap veren olay ve olgulara karşı ilgi duymaları onunla ilgilenmeleridir. Aksi durum ve olgulara karşı ilgisiz kalma, iltifat etmeme gibi tutumları geliştirmek de insanı bir tutumdur. Bu durum dini alanda din eğitim-öğretiminde de aynı işleyişe sahiptir. Kur'an kursu öğrencileri dini bilgiyi ne denli ilgi çekici, ihtiyaçları karşılayıcı, beklentilere cevap verici tarzda öğrencilere sunarlarsa ve kurs ortamını tüm bileşenleriyle birlikte gerekleriyle birlikte düzenlerlerse, öğrencilerin kurslara olan ilgisi artacak ve beklenen anlamlı öğrenme ve başarı sağlanmış olacaktır.³⁸

Diyanet İşleri Başkanlığı Kur'an Kursu öğrencilerinin yeni program ve sisteme uyum sağlayabilmeleri için onlara yönelik "Yaz Kur'an Kursları

36 Aydın, "Kur'an Kursu ve Kur Sistemi", s. 22.

37 Aydın, "Kur'an Kursu ve Kur Sistemi", s. 22.

38 Aydın, "Kur'an Kursundaki Din Eğitiminin Hayatiliği", *Diyanet Aylık Dergi*, Ağustos 2007, s. 32.

Öğretici Kılavuzu” adlı kitabı hazırlatmıştır.³⁹ Diğer yandan öğrencilerin kur sistemi ile ilgili öğrenme sürecinde kaynak ihtiyaçlarını giderme amaçlı olarak da yaz Kur’an kurslarında kullanılmak üzere “Dinimizi Öğreniyoruz” adlı bir kitap hazırlamıştır.

Yaz Kur’an Kursları programına ait beş öğrenme alanını şu içeriklerden oluşturulmuştur:

a. Kur’an-ı Kerim Öğrenme Alanı

Bu öğrenme alanıyla öğrenciler, genel olarak Kur’an’ın İslam’daki yeri, önemi, Kur’an’la ilgili bazı temel kavramlar ve Kur’an’ın temel konuları ile tanışacaklardır. Bu öğrenme alanında Kur’an’dan kaynaklanan “doğru bilgi”, “doğru inanç” ve “doğru davranış” a ulaşmanın gerekliliğinin kavranması ve onu okuyup anlama bilincine ulaşılması amaçlanmıştır. Bu öğrenme alanında öğrenciler için Kur’an’ı ve mesajını doğru anlama ve Allah kelamına yönelme becerisini geliştirecek etkinliklerin de işe koşulması hedeflenmektedir.⁴⁰

b. İtikat Öğrenme Alanı

Bu öğrenme alanı, öğrencilerde kesin bilgiye dayalı, temellendirilmiş ve gönülden benimsenmiş bir insan-din ilişkisini oluşturmayı hedefleyen bir içeriğe sahiptir. İnsan-din ilişkisi, tek tanrı inancı, insanın günlük hayatında ve davranışlarında inancın etkisi ve hayatını anlamlandıran ahiret inancı gibi insanın bütün hayatını ilgilendiren süreçleri içermesi dolayısıyla bu öğrenme alanı, diğer öğrenme alanları için merkezi bir öneme sahiptir. Bu öğrenme alanıyla öğrencilerin, doğru inanma, Allah’la sağlıklı iletişim kurma, hayatı anlamlandırma, aklını kullanma, sorumlu davranma becerilerini geliştirme gibi etkinliklerle desteklenmesi amaçlanmaktadır.⁴¹

c. İbadet Öğrenme Alanı

İbadet öğrenme alanı genel anlamıyla, İslam’da ibadetler ve ibadetlerin faydaları ile ilgili konuları içermektedir. Bu alanla, ibadet duygusunun sağlıklı bir şekilde doyurulması ve ibadetlere katılma alışkanlığının kazandırılması amaçlanmaktadır. Öğretim sürecinde öğrencilerin, temizlik bilinci, ibadet bilinci, güzel davranış edinme ve ibadethanelere saygılı davranma becerilerini geliştirecek etkinliklerle desteklenmesi amaçlanmaktadır.⁴²

39 Bu kaynak çalışma oldukça büyük öneme sahiptir. Yeni sistemin öğretme süreçlerinin Kur’an Kursu öğreticilerimiz tarafından rahat bir biçimde anlaşılabilmesi ve öğrenme hedeflerinin gerçekleştirilebilmesi için kılavuz kitabın hazırlanmış olması büyük bir kazanımdır.

40 Durmuş, Işılak, Karatekin, *age*, s. 14.

41 Durmuş, Işılak, Karatekin, *age*, s. 14.

42 Durmuş, Işılak, Karatekin, *age*, s. 15.

d. Siyer Öğrenme Alanı

Siyer öğrenme alanı, Peygamberimizin hayatı, kişiliği ve örnekliliği ile ondan davranış örnekleri konularını içermektedir. Bu öğrenme alanında öğrencilerin, Hz. Peygamber'in misyonunu öğrenme, örnekliliğini kavrama, onu doğru anlama ve modelleme bilinci kazanmaları amaç olarak belirlenmiştir. Bu öğrenme alanında öğrencilerin, kronolojik bir siyer aktarımı ile karşı karşıya bırakılmamalı, eğitim-öğretim içeriği, "yaşama yakınlık" ilkesi başta olmak üzere, eğitim ilkelerinde aktarılan prensiplerle paralel olarak,

Tablo 1: Kurlar bağlamında öğrenme alanlarının içerikleri.

Öğrenme Alanı	ÜNİTELER		
	1. KUR	2. KUR	3. KUR
Kur'an	<ul style="list-style-type: none"> - Kur'an-ı Kerim-i Tanıyalım - Kur'an-ı Kerim Okumaya Giriş - Sure ve Dua Ezberliyoruz 	<ul style="list-style-type: none"> - Kur'an-ı Kerimi Doğru ve Güzel Okuyoruz - Sure ve Dua Ezberliyoruz 	<ul style="list-style-type: none"> - Kur'an-ı Kerimi Doğru ve Güzel Okuyoruz - Kur'an-ı Kerim'den Bölümler Ezberliyoruz
İtikad	<ul style="list-style-type: none"> - Kelime-i Tevhid ve Kelime-i Şahadet Öğreniyoruz - İslam ve İslam'ın 5 Ana Esası - İman ve İmanın Altı Esası 	<ul style="list-style-type: none"> - Allah vardır ve birdir- Allah Peygamberler Göndermiştir: Peygamberlere İman - Ahiret Vardır: Ahirete İman 	<ul style="list-style-type: none"> - Meleklerle İnanırız: Meleklerle İman - Kitaplara İman İmanın Esaslarındandır: Kitaplara İman - Kaza ve Kaderi Öğreniyoruz: Kaza ve Kadere İman
İbadet	<ul style="list-style-type: none"> - İbadetlerimiz - Temizlik İmandan Gelir - Namaz Kılıyoruz 	<ul style="list-style-type: none"> - Namaz Kılıyoruz - Ey İnananlar! Oruç Size Farz Kılındı 	<ul style="list-style-type: none"> - Kabe ve Arafat Diyarında Yolculuk: Hac - Paylaşma ve Yardımlaşma İbadeti Olarak Kurban - Paylaşma ve Yardımlaşma İbadeti Olarak Kurban - Yardımlaşma ve Dayanışma İbadeti Olarak Zekat ve Sadaka - Allah'a Yakarış: Dua ve Tevbe
Siyer	<ul style="list-style-type: none"> - Peygamberimiz Hz. Muhammed'in Hayatını Öğreniyoruz I: Peygamberlik Öncesi Hz. Peygamber - Peygamberimiz Hz. Muhammed'in Hayatını Öğreniyoruz I: Mekke Dönemi - Peygamberimiz Hz. Muhammed'in Hayatını Öğreniyoruz I: Medine Dönemi 	<ul style="list-style-type: none"> - Hz. Peygamberin Kişiliği ve Örnekliliği 	<ul style="list-style-type: none"> - Hz. Peygamberden Davranış Örnekleri
Ahlak	<ul style="list-style-type: none"> - Güzel Söz ve Davranışlarda Bulunalım 	<ul style="list-style-type: none"> - Güzel Söz ve Davranışlarda Bulunalım 	<ul style="list-style-type: none"> - Güzel Söz ve Davranışlarda Bulunalım

Hz. Peygamber'i ve O'nun tebliğ ettiği mesajı doğru anlama becerisini geliştirmeye yarayan etkinliklerle desteklenmesi hedeflenmektedir.⁴³

e. *Ahlak Öğrenme Alanı*

Bu öğrenme alanı, öğrencilerin iyilik, doğruluk, bağışlayıcılık, cömertlik, adalet gibi fazilet ve değerleri öğrenmelerini, sevmelerini ve davranışa dönüştürmelerini hedeflemektedir. Bu öğrenme alanında öğrencilerin, değerleri içselleştirmelerini sağlayıcı etkinliklerle desteklenmesi amaçlanmaktadır.⁴⁴

4. *Problem*

Müslüman toplumlarda Kur'an eğitim ve öğretimine her zaman büyük önem verilmiştir. Bunda Kur'an'ın öğrenilmesi, öğretilmesi, anlaşılması, okunması ve mesajının iyi kavranarak hayata geçirilmesi yönündeki Hz. Peygamber'in tavsiyeleri rol oynadığı gibi, bizzat Kur'an'ın sahip olduğu özellikler ve eldeki temel kaynakların Müslümanları bu eğitime yönlendirmesi, hatta bu eğitimin kaçınılmazlığı konusundaki tavsiyeleri de rol oynamıştır. Kur'an Kursları, günümüzde bu eğitimin yapıldığı resmi kuruluşlardır. Ayrıca araştırmamızı oluşturan yaz kursları da Kur'an öğretiminin yapıldığı diğer resmi kuruluşlardan birisidir.

Diyanet İşleri Başkanlığı 11.10.2005 tarihli ve 63 sayılı onayla yapılan değişiklik çerçevesinde Başkanlıkça hazırlanan "Yaz Kuran Kursları Öğretim Programı" nı uygulamaya koymuştur⁴⁵ Bu uygulamada daha önce kurslarda uygulanan klasik yöntem yerine, programda belirtilen konu ve derslerin kurlara ayrılarak verilmesi öngörülmüştür.

Kur sistemi şeklinde yeniden yapılandırılarak uygulamaya konan Kuran Kursu Programı, kurs öğretmenleri, cami imamı ve müftülük personelleri tarafından yürütülmektedir. Bu sistemin yürürlüğe konmasındaki amaç Kuran kurslarında verimliliği arttırmak ve gelen öğrenciye en üst düzeyde fayda sağlamaktır. Uygulayıcı konumundaki öğretmenlerin bu yeni sisteme ilişkin alt yapıları ve görüşleri işlerliği artırma ve sistemi geliştirme noktasında bize yol gösterici olacaktır.

Bu anlamda "Kuran Kurslarında uygulanan kur sistemi nedir ve öğretmenlerin bakış açısı nasıldır?" sorusu araştırmamızın problemini ifade etmektedir.

43 Durmuş, Işlak, Karatekin, *age*, s. 15.

44 Durmuş, Işlak, Karatekin, *age*, s. 15.

45 Diyanet İşleri Başkanlığı Kuran Kursları Yönergesi, <http://www.diyaret.gov.tr/turkish/default.asp#>

5. Sınırlılıklar:

Araştırma;

1. Çorum ili merkezinde yaz Kur'an kurslarında görevli öğretmenlerle,
2. 2006 yaz dönemi hizmet içi eğitim seminerlerine katılan öğretmenlerle,
3. 249 öğretici ile sınırlı tutulmuştur.

6. Evren ve Örneklem:

Çorum ilinde yaz aylarında Diyanet bünyesindeki yaz Kur'an kurslarında görev yapan öğretmenlerin tamamı evreni teşkil etmektedir. Araştırmada evrenin tamamına ulaşılması hedeflenmiştir. Çalışma örneklem olarak seçilen 2006 yaz dönemi hizmet içi eğitim seminerine katılan 249 öğreticiye uygulanmıştır.

7. Veri Toplama Aracı ve Verilerin Analizi

Araştırma Çorum İli Müftülüğüne bağlı merkez ve merkez köylerinde görev yapan Kur'an Kursu öğretmenleri ve Yaz Kur'an Kursu düzenleyen cami görevlileri ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın uygulama kısmı, makalede konu edilen "Yaz Kur'an Kurslarında Kur Sistemi"nin öne çıkartıldığı bir bilgilendirme ve hazırlık semineri esnasında katılımcılara yazılı olarak sunulan anket sorularından oluşmaktadır.

Seminer esnasında, öğretim yöntem ve teknikleri, kur sisteminin karakteristik özellikleri, yönetim ve teftiş konuları hakkında katılımcılara bilgiler sunulmuştur. Anket soruları "kur sistemi" ilgili panelist tarafından tanıtıldıktan sonra katılımcılara verilmiş ve cevaplamaları istenilmiştir. Seminerde araştırmacılar tarafından katılımcılara "kur sistemi" hakkında herhangi bir şekilde yönlendirmede bulunulmamıştır.

Veriler, öğretmenlerin kişisel bilgilerini ve Yaz Kur'an Kurslarında uygulanan kur sistemine ilişkin görüşlerini ortaya çıkaracak şekilde tarafımızdan hazırlanmıştır. Katılımcıların her soruya verdiği cevapların frekans (N) ve yüzdeleri(%) bulunmuş ve bu sonuçlar üzerinden değerlendirmeler yapılmıştır. Ölçme aracına eklenen 3 adet soruyla da katılımcıların kişisel görüşleri alınmıştır. Ölçme aracından elde edilen verilerin değerlendirilmesinde SPSS paket programı kullanılmıştır.

Katılımcıların kur sistemine ilişkin fikirleri kendi görüşlerine dayalı olarak toplanmıştır. Ortaya konan düşüncelere yüzde ve frekanslar esas alınarak değerlendirilmiştir.

8. Bulgular ve Yorum

Bu başlık altında katılımcıların kişisel bilgileri ve konuya ilişkin görüşleri değerlendirilecektir.

8.1. Araştırmaya katılanların cinsiyeti

Cinsiyet	N	%
Kadın	30	12,0
Erkek	219	88,0
Toplam	249	100,0

Katılımcıların %12'si (30) kadın %88'i (219) erkek öğretmenlerden oluşmaktadır.

8.2. Araştırmaya katılanların yaş aralığı

Yaş	N	%
17-20	3	1,2
21-25	12	4,8
26-30	40	16,1
31-40	116	46,6
41 ve üzeri	78	31,3
Toplam	249	100,0

Katılımcıların % 1,2'si (3) 17-20 yaş aralığında, % 4,8'i (12) 21-25 yaş aralığında, %16,1'i (40) 26-30 yaş aralığında, %46,6'sı (116) 31-40 yaş aralığında, %31,3'ü (78) ise 41 ve üzeri yaşa sahiptirler.

8.3. Araştırmaya katılanların eğitim durumu

Eğitim Durumu	N	%
İlköğretim	3	1,2
Lise	95	38,2
Yüksekokul	102	41,0
Lisans	45	18,1
Yüksek Lisans	4	1,6
Toplam	249	100,0

Katılımcıların % 1,2'si (3) ilköğretim, % 38,2'si (95) lise, % 41,0 (102) yüksekokul, %18,1'i (45) lisans, % 1,6'sı (4) ise yüksek lisans mezunudur.

8.4. Araştırmaya katılanların bitirdiği lise türü

Lise Türü	N	%
Düz Lise	3	1,2
Açık Lise	5	2,0
İmam Hatip Lisesi	241	96,8
Toplam	249	100,0

Katılımcıların %1,2'si (3) düz lise, % 2'si (5) açık lise, % 96,8'i (241) İmam Hatip Lisesi mezunudur.

8.5. Araştırmaya katılanların kıdem durumu

Kıdem	N	%
0-5	45	18,1

6-10	24	9,6
11-15	80	32,1
16 ve üzeri	100	40,2
Toplam	249	100,0

Katılımcıların %18,1'i (45) 0-5 yıl arası, %9,6'sı (24) 6-10 yıl arası, %32,1'i (80) 11-15 yıl arası, %40,2'si 16 ve üzeri kıdeme sahiptirler.

8.6. Katılımcıların Kur'an kursu düzenleme Tecrübesi

Kurs Süresi	N	%
0-5	63	25,3
6-10	33	13,3
11-15	75	30,1
16 ve üzeri	78	31,3
Toplam	249	100,0

Katılımcıların %25,3'ü (63) 0-5 yıl arası, %13,3'ü (33) 6-10 yıl arası, %30,1'i (75) 11-15 yıl arası, %31,3'ü 16 ve üzeri yıllık kurs düzenleme deneyimine sahiptirler.

8.7. Araştırmaya katılanların unvan durumu

Unvan	N	%
İmam Hatip	207	83,1
Kur'an Kursu Yöneticiliği	40	15,3
Müftülük Personeli	4	1,6
Toplam	249	100,0

Katılımcıların %83,1'i (207) imam hatip, %15,3'ü (40) Kur'an kursu yöneticisi, %4'ü müftülük personelidir.

8.8. Araştırmaya katılanların görev yeri

Görev Yeri	N	%
Köy	127	51,0
Kasaba	6	2,4
İlçe	7	2,8
İl	109	43,8
Toplam	249	100,0

Katılımcıların %51'i (127) köylerde, %2,4'ü (6) kasabada, %2,8'i (7) ilçede %43,8'i (109) il merkezinde görev yapmaktadır.

8.9. Kendinizi nasıl bir öğretici olarak değerlendiriyorsunuz?

	N	%
Kötü	2	,8

Normal	49	19,7
İyi	155	62,2
Çok İyi	43	17,3
Toplam	249	100,0

Katılımcılara kendilerini nasıl birer öğretici olarak değerlendirdiklerini sordüğümüzda %0,8'i (2) kendilerini kötü, %19,7'si (49) normal, %62,2'si (155) iyi, %17,3'ü (43) çok iyi olarak değerlendirmiştir.

Araştırmaya katılan öğretmenler özellikle kur sisteminin yeni olması dolayısıyla uygulama konusunda daha fazla bilgiye ihtiyaçları olduğunu ve bu çerçevede eğitimci programların uygulanmasını istemektedirler.⁴⁶

8.10. Yaz Kurslarını hangi ortamlarda düzenlemektesiniz?

	N	%
Kur'an Kursunda	52	21,9
Camide	194	77,9
Cami Derneğinde	3	1,2
Toplam	249	100,0

Katılımcıların %21,9'u (52) kurslarını Kur'an kursunda, %77,9'u (194) camide, %1,2'si (3) cami derneğinde düzenlemektedir. Kur'an kursu ortamında kurs veren öğretmenler nispeten daha memnun iken, camilerde kurs verenler öğrencilerin 3 saat boyunca diz çökerek oturmalarının zor olduğunu ve şekilde öğrenciyi kursta uzun süre tutmanın mümkün olmadığını belirtmektedirler. Ortamların eğitim öğretime uygun hale getirilmesinin verimi daha da arttıracığını ifade etmektedirler.

8.11. Yaz kurslarında öğretmenlere sunulan imkânlar sizce yeterli mi?

	N	%
Yetersiz	172	69,1
Normal	50	20,1
Yeterli	25	10,0
Çok İyi	2	,8
Toplam	249	100,0

Katılımcılara öğretmenlere sunulan imkânların yeterli olup olmadığı sorulduğunda %69,1'i yetersiz, %20,1'i normal, %10'u yeterli, %0,8'i yetersiz olduğunu belirtmişlerdir. Kurslarda verimliliğin artırılması için Diyanet'in daha fazla kitap ve teknik destek vermesi gerektiğini, ders ücreti sisteminin ayırım yapılmadan bütün öğretmenlere uygulanmasını istemektedirler. Mevcut durumda öğrenci sayısı 15'in altında ise öğreticiye ders ücreti ödenmemektedir.

46 Bulguların yorum kısmında dile getirilen beklentiler ve öneriler seminere katılan Kur'an kursu öğretmenlerinin sorulan açık uçlu sorulara verdikleri cevaplardan alınmıştır.

8.12. Sizden tek şıkkı işaretlemeniz istense, Kur'an Kursuna gelenlerden eğitim sonrası hangi sonucu beklerdiniz?

	N	%
Kur'an okumalarını	49	19,7
Güzel ahlak sahibi olmalarını	161	64,7
Düzenli ibadet etmelerini	31	12,4
İlmihal bilgilerini bilmelerini	8	3,2
Toplam	249	100,0

Eğitim sonrası elde edilmesi gereken sonuç için katılımcıların %19,7'si (49) kursiyerlerin Kur'an okumalarını, %64,7'si güzel ahlak sahibi olmalarını, %12,4'ü (31) düzenli ibadet etmelerini, %3,2'si (8) ilmihal bilgilerini bilmelerini işaretlemişlerdir.

8.13. Öğrencilerinizle ilgili aşağıdaki şıklardan hangisi size uygun düşer?

	N	%
Onları simalarıyla tanırım.	23	9,2
Öğrencilerin bazılarının isimlerini bilirim.	30	12,0
Öğrencilerin tümünün isimlerini bilirim.	83	33,3
Öğrencilerin ailelerini de tanırım.	113	45,4
Toplam	249	100,0

Öğrencileri tanımaları konusunda yöneltilen soruya katılımcıların %9,2'si (23) "onları simalarıyla tanırım", % 12'si (30) "öğrencilerin bazılarını bilirim", % 33,3'ü (83) "öğrencilerimin tümünün isimlerini bilirim", % 45,4'ü (113) "öğrencilerin ailelerini de tanırım" cevabını vermişlerdir. Öğreticiler, öğrenci velileri ve aileleriyle iletişimin mutlaka kurulması gerektiğini ve ailelerin bu kursların içeriği konusunda bilgilendirilmelerini istemektedirler. Aile ile iletişim halinde bulunan öğrencilerin kurslarda daha başarı ve aktif hale geldikleri ifade edilmektedir.

8.14. Kur sisteminin içeriğini biliyor musunuz?

	N	%
Bilmiyorum	15	6,0
Az biliyorum.	125	50,2
İyi biliyorum.	92	36,9
Çok iyi biliyorum	17	6,8
Toplam	249	100,0

Katılımcıların % 6'sı (15) kur sisteminin içeriği konusunda bilgi sahibi olmadığını, %50,2'si (125) az bildiğini, %36,9'u iyi bildiğini, %6,8'i (17) çok iyi bildiğini ifade etmiştir. Öğreticilerin kur sistemiyle ilgili en büyük sıkıntıları kurun işleyiş biçimine hâkim olamamalarıdır. Bu sıkıntının giderilmesi amacıyla hizmet içi eğitim seminerlerinin ve eğitici çalışmalarının

yapılmasını talep etmektedirler. Özellikle burada yapılan seminere vurgu yapılarak bu tür eğitici seminerlerin kendilerine katkılarının oldukça fazla olduğunu belirtmektedirler.

8.15. Sizce kur sistemi yaz kursları için yararlı bir yapılandırma mıdır?

	N	%
Yararlı değil	31	12,4
Fena değil	99	39,8
İyi	101	40,6
Çok iyi	18	7,2
Toplam	249	100,0

Katılımcılara kur sisteminin yararlılığı sorulduğunda %12,4'ü (31) yararlı olmadığını, %39,8'i (99) fena olmadığını, %40,6'sı (101) iyi olduğunu, %7,2'si (18) çok iyi olduğunu ifade etmiştir. Öğreticiler bu konuda zamanla neticenin ortaya çıkacağını belirterek, daha önceki uygulamaya göre biraz daha fedakarlık yapılması gerektiğini ifade etmişlerdir. Bu sistemin yararlılığının öğreticinin özverisiyle paralel olacağını ve bu anlamda amirlerinin teşvik ve moral motivasyonuna ihtiyaç duyduklarını belirtmişlerdir.

8.16. Kur sistemi hangi tür öğretime daha uygundur?

	N	%
Kur'an öğretimi	187	75,1
Din Kültürü	22	12,8
İlmihal bilgisi	30	12,1
Toplam	249	100,0

Katılımcıların %75,1'i (187) kur sisteminin Kur'an öğretimine daha uygun olduğunu, %10,8'i din kültürü ve ahlak öğretimine uygun olduğunu, %12,1'i ilmihal bilgisi öğretimine uygun olduğunu ifade etmişlerdir. Öğreticiler programda bulunan derslere ek olarak siyer, hadis, Kur'an ezberi ve dua ezberlemenin de olmasını istemektedirler.

8.17. Kur sistemi için yer ve personel imkânının durumu sizce nasıldır?

	N	%
Yetersiz	31	12,4
Normal	50	20,1
İyi	164	65,9
Çok iyi	4	1,6
Toplam	249	100,0

Katılımcıların %65,9'u (31) kur sistemi için yer ve personel imkânının yetersiz olduğunu, %20,1'i (50) normal olduğunu, %12,4'ü (164) iyi olduğunu, %1,6'sı çok iyi olduğunu ifade etmişlerdir. Dikkat edildiğinde, öğreticilerin yer ve personel durumundan büyük oranda memnun olmadığı görülmektedir. Kur'an kurslarında ders veren öğreticiler camilerde verenlerden daha avantajlı olduklarını ifade etmektedirler. Fakat sistem 3 kurdan oluştuğu için farklı kurlardaki öğrencilerin aynı ortamda olmalarının sıkıntıya yol açtığı belirtilmektedir. Bu çerçevede yakın kursların ortak hareket ederek kursları beraber düzenlemelerini ve farklı öğreticilerin farklı kurlarda öğretim yapmalarını talep edilmektedir.

8.18. Sizce kur sistemi başarılı olabilir mi?

	N	%
Hayır	48	19,3
Muhtemeldir.	174	69,9
Evet	27	10,8
Toplam	249	100,0

Kur sisteminin başarılı olup olmayacağına dair soruya %19,3'ü (48) "hayır", % 69,9'u (174) "muhtemeldir", % 10,8'i (27) ise "evet" cevabını vermişlerdir. Verilen cevaplar sistemin düzenli denetim, öğretici çabası ve yerel idarecilerin teşvik ve desteğiyle oturacağı ve başarılı olacağını ortaya koymaktadır.

9. Tartışma

Çorum ilinde görev yapan Kur'an kursu öğreticilerine uygulanan bu araştırma kur sistemine bakışı ortaya koymak amacını gütmektedir. Yukarıda verilen bulgulara ek olarak öğreticilere 3 tane açık uçlu görüş ve önerileri almaya yönelik soru daha yöneltilmiştir. Kur'an Kurslarındaki eğitim ve öğretimin verimliliğini artırmak maksadı ile Yaz Kur'an Kursları Öğretim Programı (Kurlu sistemin uygulanışı) öğreticiler tarafından verilen cevaplar ışığında olumlu-olumsuz yönleri ve problemlere yönelik çözüm önerileri aşağıda değerlendirilmiştir:

9.1. Olumlu Yön

1. Esnek çerçeve Programı ile öğreticilere çeşitli kaynaklardan hazırlanma imkânının sunulması,
2. Eğitim ve öğretimin başıboşluktan kurtarılarak ciddiyetin hâkim olması,
3. Kurslara başlangıç esnasında seviye tespitinin yapılması,

4. Kur sistemine geçilmesiyle, öğrencilerin eğitim ve öğretime ilgilerinin artması,
5. Öğrencilere “Dinimi Öğreniyorum”, “Peygamberimizi Öğreniyorum” ve “Kitabımı Öğreniyorum” adlı kitapların ücretsiz dağıtılması,
6. Yaz Kur’an kurslarında görev alan öğretmenlere ek ders ücreti verilmesi,
7. Zamanın ekonomik kullanılması ve gereksiz tekrarın önüne geçilmesi kur sisteminin olumlu yönleri olarak değerlendirilmektedir.

9.2. Olumsuz Yön

1. Eğitim mekânlarının fiziksel yetersizliği,
2. Öğrenci sayısının fazlalığına rağmen öğretici sayısının yetersiz olması,
3. Yaz Kur’an kursları başlamadan evvel gerekli bilgilendirmenin yurt genelinde tam olarak yapılamaması,
4. Tek sınıflı Kur’an kurslarında ve camilerde 3 kur’un aynı anda uygulanmasının zor olması,
5. 3 Saat içerisinde 3 kur’a tek sınıfta ders vermenin zor olması,
6. Yaş farklılıklarının olması,
7. Görsel ve işitsel materyallerin yetersizliği kur sistemindeki aksaklık ve olumsuz yönler olarak görülmektedir.

10. Öneriler

1. Kurların farklı sınıf ve mekânlarda 3’er saatlik vakit içerisinde uygulanması,
2. Görevlendirilecek öğretmenlerin pedagojik formasyondan geçirilmesi,
3. Yaz Kur’an kurslarının başlamadan evvel halka duyurulması,
4. Yaz Kur’an kurslarını özendirmek amacıyla kur bitimlerinde halka yönelik yarışmaların düzenlenmesi,
5. Programı yönlendirecek öğreticide sevgi yaklaşımının ön plânda olması,
6. Yaz Kur’an kurslarından beklenen verimin alınabilmesi için öğrenci velileriyle bağlantının sıcak tutulması,
7. Yaz Kur’an kurslarının cazibesini artırmak amacıyla eğitim ve öğretim materyallerinin renkli ve çekiciliğinin olması,
8. Yaz Kur’an kurslarının denetiminin sıklıkla yapılması,
9. Yaz kurslarındaki eğitim ve öğretim daha düzeyli yürüyebilmesi için ders defterlerinin kullanılması,
10. Yaz Kur’an kurslarına katılan öğrencilerden ilköğretimin 5’nci sınıfını bitirme şartının kaldırılması,

11. Yaz Kur'an kurslarında öğrenci velileriyle gerekli irtibatın sağlanması,
12. Temmuz-Ağustos Diyanet Çocuk Dergilerinin Yaz Kur'an Kursu çocuklarına yönelik oluşturulması,
13. Kur sonunda sosyal faaliyetler ve gezilerin düzenlenmesi,
14. Kurlardan gerektiği kadar verim alınabilmesi için, kur saatlerinde artırılmaya gidilmesi. (Mesela; her kurun 3 saat olması gibi)
15. İtikat, İbadet, Siyer gibi derslerin öğretiminde mümkün olduğunca görsel-işitsel öğretim teknolojilerinden yararlanılması.
16. İdari amirlerin yaz Kur'an kursları Öğretim Programı ve kur sistemi hakkında bilgilendirilmesi,
17. Kur'an kursu öğreticilerinin kur bitiminde görüş alışverişinde bulunmak için değerlendirme toplantılarının yapılması,
18. Camilerin inşasında Yaz kurslarına yönelik sınıf sistemi oluşturulması.

Sonuç olarak; öğretme ve öğrenme alanlarında meydana gelen değişimlere paralel olarak programı oluşturulan ve yaz Kur'an kurslarında uygulamaya konan kur sistemi, uygulayıcılar tarafından, bazı eksik yönlerinin giderilmesi yönündeki önerileriyle birlikte, genel anlamda olumlu karşılanmıştır. Sistemin tam anlamıyla ve amacına uygun işlemesi için, uygulayıcıları tarafından ortaya konan olumlu-olumsuz yönlerinin ve önerilerin dikkate alınması gerekmektedir. Ayrıca, bu program ve sistemin daha etkili ve verimli bir biçimde işleyebilmesi için hizmet içi hazırlık seminerlerinin, alanın uzmanlarınca sıklıkla tekrarlanması gerekmektedir. Son olarak, bu program ve sistemin uygulanmasında birinci derecede yetki ve sorumluluğu olan Kur'an kursu öğreticilerinin fikir ve önerilerinin tespiti açısından, daha geniş örneklemler alan araştırmalarının hazırlanması öğrenme hedeflerinin gerçekleştirilmesi ve programın/sistemin başarısı açısından önemli görünmektedir.